

ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST UPRAVLJAVCEV IN VZDRŽEVALCEV JAVNIH CEST

Laura Šiftar Pusser, univ.dipl.pravnica,
Odvetniška družba Jernejčič – Peternelj
in partnerji o.p., d.o.o.

Ljubljana, 9. 11. 2016

I. UVOD

II. PRAVNI OKVIR

III. RAZMERJE MED UPRAVLJAVCEM IN
VZDRŽEVALCEM

IV. PREDPOSTAVKE ODŠK. ODGOVORNOSTI

UVOD

- *Neminem laedere* (nikomur škodovati)
- 10. čl. OZ (načelo prepovedi povzročanja škode): “*Vsak je dolžan vzdržati se ravnanja, s katerim bi utegnil drugemu povzročiti škodo.*”
- Omejitev načela prepovedi povzročanja škode
- Odškodninsko pravo = “judikatno pravo”

I. UVOD

II. PRAVNI OKVIR

III. RAZMERJE MED UPRAVLJAVCEM IN
VZDRŽEVALCEM

IV. PREDPOSTAVKE ODŠK. ODGOVORNOSTI

PRAVNI OKVIR

- Obligacijski zakonik, Ur.l. RS, št. 83/2001 (s spremembami) (OZ)
- Zakon o cestah, Ur. l. RS, št. 109/2010 (s spremembami) (Zces-1)
- Zakon o graditvi objektov, Ur. l. RS, št. 110/2002 (s spremembami) (ZGO-1)
- Zakon o gospodarski javni službi, Ur.l. RS, št. 32/1993 (s spremembami) (ZGJS)
- Zakon o varstvu okolja, Ur. l. RS , št. 39/2006 (s spremembami) (ZVO-1)
- Odloki lokalnih skupnosti
- Pravilniki
- Uredbe

I. UVOD

II. PRAVNI OKVIR

III. RAZMERJE MED UPRAVLJAVCEM IN
VZDRŽEVALCEM

IV. PREDPOSTAVKE ODŠK. ODGOVORNOSTI

RAZMERJE MED UPRAVLJAVCEM IN VZDRŽEVALCEM

- Uveljavljanje odškodninskega zahtevka zoper koga?

- Temeljni zakon - Zces-1
- Zces-1 določa enotna pravila za gradnjo, upravljanje in vzdrževanje vseh **javnih cest** ter pogoje za uporabo **nekategoriziranih cest, ki se uporabljajo za javni cestni promet**, zaradi zagotavljanja enakih pogojev za **varno odvijanje cestnega prometa** na celotnem cestnem omrežju.

- Zces-1 določa **splošno prepoved ogrožanja varne uporabe javne ceste**; predvsem je prepovedano **izvajati ali opustiti** kakršna koli dela na javni cesti, na zemljiščih ali na objektih ob javni cesti, **ki bi lahko škodovala cesti ali ogrožala, ovirala ali zmanjšala varnost prometa na njej.**
- **Javne ceste**; državne ceste – občinske ceste

- Redno vzdrževanje javnih cest je **gospodarska javna služba**
- **Upravljavci** javnih cest so dolžni organizirati vzdrževanje, nadzor in varstvo javnih cest tako, da te naloge s pogodbo oddajo **izvajalcem vzdrževanja** javnih cest

- Dopustnost prenosa odškodninske odgovornosti s sklenitvijo koncesijske pogodbe iz upravljavca javne ceste na vzdrževalca javne ceste?

Starejša sodna praksa VS RS

- Upravljavec javne ceste **svojo obveznost** vzdrževanja ceste **izpolni že s tem**, ko na **vzdrževalca** javne ceste **pogodbeno prenese** svojo **obveznost**
- Upravljavec **NI odgovoren** za izvajanje rednega vzdrževanja, **ampak LE** za izbiro ustreznega izvajalca in za izvajanje primernega nadzora nad njim

- Sodba VS RS, opr. Št. II Ips 433/2008 z dne 25.9.2008:

“ Dolžnost posipanja ceste revident napačno, sicer na prvi pogled logično, izpeljuje iz dejstva, da je tožena stranka lastnik te ceste. /.../ lastnik stvari dolžan vzdrževati stvar, vendar je v konkretnem primeru situacija bistveno drugačna, ker gre za javno dobro. Za presojo odgovornosti za škodo, ki je nastala pri uporabi javnega dobra je (ne glede na lastništvo) odločilno, kdo opravlja gospodarsko javno službo, s katero se zagotavlja trajno in nemoteno uporabo javnega dobra. ...

... Za odločitev je tako **bistvena ugotovitev**, da spada **vzdrževanje ceste, /.../ v dejavnost Cestnega podjetja /.../** Toženi stranki, čeprav je bila cesta poledenela, tako ni moč očitati zatrjevanega neskrbnega ravnanja. Ker zato ni povzročiteljica škode, tudi ni stvarno pasivno legitimirana. /.../ Tožnik **bi lahko uspel** z zahtevkom, v kolikor bi zatrjeval, da toženka **ni izbrala usposobljene družbe, da je opustila dolžnost nadziranja vzdrževalca ali da je dala soglasje k morebitnemu neustreznemu načrtu zimske službe.**”

Novejša sodna praksa VS RS

- Preobrat z izdajo sklepa VS RS, opr. št. II Ips 19/2007 z dne 8.10.2009
- Okoliščina, da upravljavec javne ceste **podeli pooblastilo** za izvajanje javne službe rednega vzdrževanja, **ne pomeni**:
 - niti, da se je s podelitvijo pooblastila razbremenil odgovornosti za **izpolnjevanje predpisanih obveznosti** v zvezi z vzdrževanjem javnih cest,
 - niti tega, da se je s tem razbremenil odgovornosti za **opravo nalog, ki jih je zaupal drugemu.**

- Odškodninska odgovornost = odgovornost na podlagi zakona
- Predvidljivost uporabnikovega pravnega položaja
- 53. čl. ZGJS:
“Koncedent je subsidiarno odgovoren za škodo, ki jo pri opravljanju koncesionirane gospodarske javne službe povzroči koncesionar uporabniku ali drugi osebi, če s koncesijsko pogodbo ni dogovorjena druga vrsta odgovornosti.”

- Kdaj nastopi subsidiarna odgovornost koncudenta (t.j. upravljavca)?
 - **pisni odškodninski zahtevek** oškodovanca na izvajalca gospodarske javne službe (t.j. vzdrževalca javne ceste)
 - **ni odgovra** v razumnem roku oziroma je zahtevek (delno ali v celoti) **zavrnilen**

I. UVOD

II. PRAVNI OKVIR

III. RAZMERJE MED UPRAVLJACEM IN
VZDRŽEVALCEM

IV. PREDPOSTAVKE ODŠK. ODGOVORNOSTI

PREDPOSTAVKE ODŠ. ODG.

1. Protipravno oz. nedopustno ravnanje
2. Škoda
3. Vzročna zveza
4. Odgovornost

1. PROTIPRAVNO oz. NEDOPUSTNO RAVNANJE

- Protipravne **storitve** – protipravne **opustitve**
- Ravnanje v nasprotju s svojo dolžnostjo / ne ravnati tako, kot bi bilo v konkretnih okoliščinah prav
- Vsebino dolžnosti oz. ravnanja v skladu s pravom določajo (napisane ali nenapisane) pravne norme
- Vsaka škoda ni povzročena protipravno

JE podana protipravnost/nedopustnost ravnanja

- “... *večja količina peska na otoku (javna prometna površina) je bila vzrok tožničinega padca, saj bi moral zavarovanec tožene stranke kot dober strokovnjak že med zimsko sezono odstranjevati večje količine odvečnega peska in s tem zagotavljati varne prometne površine pešcem.*” Sodba VSC opr. št. 1109/2009 z dne 11.2.2010

- “**Pohodne površine** namenjene gibanju pešcev morajo biti urejene tako, da se pešci po teh lahko gibljejo **brez** da bi bilo pri tem **potrebno paziti na vsak korak in ni mogoče zahtevati**, da **popolno pozornost pri običajni hoji** po pločniku v naselju **posvečajo le tlom**, /.../ Tožeča stranka je **v vboklino na pločniku** stopila in padla zaradi **opustitve dolžnih ravnanj** zavarovanca tožene stranke, ki na kritičnem mestu v okviru izvajanja kumunalne dejavnosti **ni zagotovil** potrebnih **vzdrževalnih ukrepov** v smislu sanacije **poškodovane pohodne površine.**” Sodba VSM opr. št. I Cp 336/2015 z dne 5.8.2015

NI podana protipravnost/nedopustnost ravnanja

- “Sama **opustitev vzdrževanja poti /.../ ne predstavlja avtomatično** tudi opustitve dolžnega ravnanja in s tem **nedopustnega ravnanja** kot predpostavke odškodninske terjatve. Potrebno je namreč presoditi, ali pot /.../ še ustreza **standardom normalne pohodne površine** ter, ali je poškodovani del poti **bistveno odstopal** od preostale pohodne površine, kar bi **terjalo dodatno ukrepanje /.../** upravljalca pohodne površine.” Sodba VS RS opr.št. II Ips 85/2013 z dne 6.2.3014

- “Dejstvo, da je prva toženka v relevantnem obdobju pred škodnim dogodkom in tudi na dan škodnega dogodka v dopoldanskem času **(vsakodnevno) plužila in posipala** sporni odsek ceste, /.../utemeljuje zaključek, da je bilo **vzdrževanje** spornega dela ceste **ustrezno** glede na **okolščine** konkretnega primera.” Sodba VSL, opr. št. III Cp 1013/2015 z dne 13.5.2015

2. ŠKODA

- **Materialna oz. premoženjska**
(navadna škoda – izgubljeni dobiček)
- **Nematerialna oz. nepremoženjska**
 - Telesne bolečine in nevšečnosti med zdravljenjem
 - Strah (primarni – sekundarni)
 - Zmanjšana življenjska aktivnost
 - Skaženost
- **Pravno priznana škoda**

3. VZROČNA ZVEZA

- Pravne oz. zakonske **opredelitve** vzročnosti **NI**
- **Naravna vzročnost** – vsi dogodki, ki so prispevali k škodi, so ekvivalentni in jih je vse mogoče šteti za vzrok
- **Pravna vzročnost** – vrednotenje interesnih položajev strank v odškodninskem razmerju
 - **Test predvidljivosti**
 - **Test adekvatnosti**
- **Doktrina jajčne lupine** – odgovorna oseba mora oškodovanca sprejeti takega, kot je.

3. VZROČNA ZVEZA

- “tožnikovo vozilo je poškodoval kamen, ki je priletel z brežine ob cesti”
- “večja količina peska na otoku (javna prometna površina) je bila vzrok tožničinega padca”

4. ODGOVORNOST

131. člen OZ

(1) Kdor povzroči drugemu škodo, jo je dolžan povrniti, če ne dokaže, da je škoda nastala brez njegove krivde.

(subjektivna odgovornost) - pravilo

(2) Za škodo od stvari ali dejavnosti, iz katerih izvira večja škodna nevarnost za okolico, se odgovarja ne glede na krivdo.

(objektivna odgovornost) - izjema

- Nevarna stvar/nevarna dejavnost – pravni standard
- **Nevarna stvar** – tista, ki zaradi svojih namembnosti, lastnosti, položaja, kraja in načina uporabe ali na drug način predstavlja povečano nevarnost nastanka škode za okolico in jo je treba zaradi tega nadzirati s povečano skrbnostjo.
- **Nevarna dejavnost** – tista dejavnost, med izvajanjem katere so že zaradi tehnične narave in načina opravljanja lahko ogrožena življenje in zdravje ljudi ali premoženja, kar terja povečano pozornost oseb, ki to dejavnost opravljajo in oseb, ki z njo prihajajo v stik.

Dejavnost je nevarna (sodna praksa) tedaj,:

- ko je glede na življenjske izkušnje pogostost škodnih posledic pri takšni dejavnosti večja in je hkrati pričakovati, da bo nastala znatna škoda;

ali

- ko dejavnost sama po sebi sicer ni nevarna, postane pa nevarna glede na okoliščine v konkretnem primeru (objektivno merilo) in glede na tistega, ki dejavnost opravlja (subjektivno merilo).

Objektivna odgovornost (odgovornost po načelu vzročnosti)

150. člen OZ

Za škodo od **nevarne stvari** odgovarja njen **imetnik**, za škodo od **nevarne dejavnosti** pa tisti, ki se **z njo ukvarja**.

Objektivna odgovornost (odgovornost po načelu vzročnosti)

149. člen OZ

Za škodo, nastalo v zvezi z **nevarno stvarjo** oziroma **nevarno dejavnostjo**, se šteje, da izvira iz **te stvari** oziroma **te dejavnosti**, razen če dokažeš, da ta ni bila vzrok.

Iz objektivne v subjektivno (krivdno) odgovornost

Sodba VS RS opr. št. II Ips 571/2005 z dne 21.2.2008:

“Poledenela tla niso varna in tudi hoja po njih ni varna. Toda za obstoj objektivne odškodninske odgovornosti mora biti nevarnost povečana, neobičajna. Objektivna odgovornost je namreč posledica spoznanja, da nekaterih nevarnosti kljub zadostni skrbnosti ni mogoče imeti vselej pod kontrolo in jih obvladovati ter da kljub še tako veliki skrbnosti ni moč preprečiti nastanka praviloma znatne škode.”

*“**Poledenela tla** v zimskem času, še posebej, ko ves dan sneži in je temperatura pod lediščem, **NE predstavljajo nevarnosti**, ki bi bila v zimskem času **neobičajna** in **NE predstavlja tako velikega dejavnika tveganja**, da bi bilo mogoče sestop na takšna tla /.../ ovrednotiti kot nevarno dejavnost.”*

*“**Luknja v pločniku NI nevarna stvar**”; sodba VSM opr. št. I Cp 576/2014 z dne 23.9.2014*

Sodba VS RS opr. Št. II Ips 78/2008 z dne
31.3.2011:

*“Za opredelitev stvari kot nevarne mora povečanje nevarnosti **izhajati iz same stvari**. V kolikor pa je **nevarnost** stvari **posledica opustitve dolžnega nadzora**, ni mogoče govoriti o povečani nevarnosti kot o vzroku škodnega dogodka, ampak o **nedopustnem, krivdnem ravnanju**. Le lastnosti stvari objektivne narave, ki niso posledica neskrbnosti, lahko prispevajo k temu, da se neka stvar oceni za nevarno.”*

Subjektivna (krivdna) odgovornost

135. člen OZ

Krivda je podana, kadar oškodovalec povzroči škodo **namenoma** ali iz **malomarnosti**.

Postrožena krivdna odgovornost

Sodba in sklep VS RS, opr. št. II Ips 63/2007 z dne 12.9.2008:

“javne ceste morajo biti vzdrževane tako, da jih ob upoštevanju prometnih pravil in posebnih pogojev za odvijanje prometa, na primer slabih vremenskih razmerah, lahko varno uporabljajo vsi uporabniki cest, ki so jim namenjene. Pri vzdrževalcu cest presoja preprečljivosti škodnega dogodka ni podvržena le merilu “potrebne skrbnosti”, ampak najstrožjemu merilu – merilu “skrajne skrbnosti”.”

Omejitev postrožene odgovornosti

Sodba VSL, opr. Št. III Cp 1013/2015 z dne 13.5.2015:

*“/.../ drži, da je pri vzdrževalcu ceste presoja preprečljivosti škodnega dogodka podvržena merilu skrajne skrbnosti, vendar pravni standard skrajne skrbnosti vseeno **ne pomeni**, da mora vzdrževalec **na vseh cestah**, ki jih vzdržuje, **vzpostaviti takšno stanje, da na nobeni od njih nikoli ne pride do poledice**. Takšne zahteve bi bile **prestroge** do vzdrževalca, saj jih glede na to, da ni mogoče nadzirati in zagotoviti posipanja vseh ledenih površin istočasno, **objektivno ni mogoče izpolniti**. Zahteve, ki zadostijo standardu skrajne skrbnosti, je zato treba **ugotavljati od primera do primera** ob upoštevanju **konkretnih dejanskih okoliščin** primera (geografsko-klimatske razmere, lega, kategorizacija ceste in podobno).”*

- Sodba VS opr. št. II Ips 85/2013 z dne 6.2.2014:
*“/.../ so razpoke in neravna tla v mestnem okolju ter na pohodnih površinah za pešce nekaj vsakdanjega ter pričakovanega. Popolna ter absolutna ravnost pohodnih površin je namreč **nenavadna in neživljenjska**, takšna zahteva do upravljavcev površin pa bi bila **pretirano stroga**.”*

- Sodba VS RS, opr. št. II Ips 353/2009 z dne 23.8.2012:

*“Ob ugotovitvi, da je izvajalec posipavanje izvajal redno in da je tudi na dan nezgode dvakrat posipal, je pravilen zaključek, da **je bilo vzdrževanje cestišča ustrezno**. Od vzdrževalca ceste ni mogoče zahtevati, da na vsakem delu ceste in v vsakem trenutku zagotovi ustrezno stanje vozišča, temveč le tisto, kar bi v okoliščinah posameznega primera moral in mogel storiti posebej skrben strokovnjak.”*

- Sodba VSL, opr. št. I Cpg 692/2013 z dne 11.11.2014:

*“V obravnavanem primeru je šlo za **lokalno cesto IV.** kategorije. To ne pomeni, da se varnost na lokalni cesti lahko zanemari, pač pa, da je na njej **razumno pričakovati manjšo gostoto prometa in nižjo povprečno hitrost vozil** kot na cestah višjih kategorij, in da **sme oz. mora** vzdrževalec ceste temu **prilagoditi obseg varnostnih ukrepov**. Nadalje **ni bilo niti zatrjevano**, da bi bile na obravnavanem odseku ceste posebej neugodne geografsko - klimatske razmere, lega, naklon ceste ali da bi **obstajala kakšna druga okoliščina**, ...*

... ki bi kazale na to, **da bi bila poledica tu pogostejša kot drugod** (npr. Senčna lega ceste, strm klanec in podobno), ali da bi se ta odsek **v preteklosti že izkazal za problematičnega** z vidika prihajanja do prometnih nesreč zaradi poledice, ali da bi v času nezgode obstajale posebej neugodne vremenske razmere, ali da bi zavarovanca tožene stranke že kdorkoli obvestil o poledici. Iz tega sledi, da **niso bile izkazane nikakršne okoliščine**, ki bi Cestnemu podjetju **narekovale povečano skrbnost** pri izvrševanju opravil odpravljanja oz. preprečevanja poledice /.../.”

- Vmesna sodba in sklep VSL, opr. št. I Cp 1907/2012 z dne 20.3.2013:

“/.../ ob ugotovitvah prvega sodišča, da je bila temperatura zraka dan pred nezgodo in na dan nezgode pod ničlo, da je bilo sneženo oz., da je dan pred nezgodo rahlo snežilo od 10.00 do 15.00 ure, da je bila pred nezgodo cesta ledena in neposipana, da je toženkin zavarovanec v času izvajanja zimske službe v slabih vremenskih razmerah posul vse ceste ne glede na njihovo prioriteto, da je bila cesta na dan nezgode posipanan šele po nezgodi (ta se je zgodila pozno, ob 18.30) in po naročilu direktorja toženkininega zavarovanca ter da je cesta na tistem mestu strma in v senci, ...

*... je prvo sodišče pravilno ugotovilo, da je toženkin zavarovanec **opustil dolžno skrbnost** (**pravočasno** zimsko vzdrževanje javne ceste) in ni zagotovil takšnega vzdrževanja, da bi uporabniki lahko varno uporabljali cesto. Toženkin zavarovanec bi moral izvajati zimsko službo v skladu z izvedbenim programom, ki ga pripravi izvajalec rednega vzdrževanja, sprejme pa strokovna služba upravljavca cest.”*

Sklep

- Uveljavljanje odškodninske odgovornosti zoper **upravljavca** ali/in zoper **vzdrževalca** javne ceste
- Poledenela cesta ali poškodovan pločnik **NI nevarna stvar**
- Postrožena krivdna odgovornost (**merilo “skrajne skrbnosti”**) – z določenimi **omejitvami** (upoštevanje konkretnih okoliščin)

HVALA ZA POZORNOST!

VPRAŠANJA?

Kontakt:

Info@odv-jernejcic.si